

Vastaselitys, Vaalijalan kuntayhtymä / Siilinjärven kunta

Kunnanhallitus 05.12.2023 § 236
378/05.00/2022

Valmistelija

talousjohtaja Petteri Ristikangas, puh. 044 740 1103

Itä-Suomen hallinto-oikeus pyytää Siilinjärven kunnalta vastaselitystä Varkauden kaupungin valitukseen Vaalijalan kuntayhtymän yhtymäkokouksen päätöksestä 14.12.2022 § 38. Myös Etelä-Savon hyvinvointialue on tehnyt valitukset koskien Vaalijalan kuntayhtymän yhtymäkokouksen päätöksiä 14.12.2022 § 38 ja 39.

Vaalijalan kuntayhtymä on sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamista annetun lain 20§:n 1 momentin nojalla lakannut 1.1.2023 lukien ja siirtynyt osaksi Etelä-Savon ja Pohjois-Savon hyvinvointialueita.

Hallinto-oikeus on pyytänyt Etelä-Savon ja Pohjois-Savon hyvinvointialueiden lausunnot Varkauden kaupungin valituksen johdosta ja Varkauden kaupunki on antanut lausuntojen johdosta vastineen.

Hallinto-oikeus varaa Siilinjärven kunnalle, samoin kuin muillekin Vaalijalan kuntayhtymän jäsenkunnille, tilaisuuden vastaselityksen antamiseen valituksen, hyvinvointialueiden lausuntojen ja Varkauden kaupungin vastineen johdosta. Vastaselitys on annettava hallinto-oikeudelle viimeistään 12.12.2023.

Varkauden kaupunki on vaatinut Vaalijalan kuntayhtymän yhtymäkokouksen 14.12.2022 § 38 päätöksen kumoamista ja asian palauttamista toimivaltaiselle toimielimelle uudelleen ratkaistavaksi. Valituksen alaisen päätöksen mukaan: 1. Vaalijalan kirjanpidollisista ylijäämistä 31.12.2021 palautetaan Vaalijalan kuntayhtymän jäsenkunnille 10.754.972, 55 euroa, mistä 1.773.202,76 euroa on käytettävä perusopetustoimintaan, ylijäämä jaetaan kuntien peruspääoman 31.12.2021 suhteessa liitteessä olevan taulukon mukaisesti. 2. kirjanpidollisten ylijäämien maksatuksen jäsenkunnille hoitavat yhteisvastuullisesti Pohjois-Savon ja Etelä-Savon hyvinvointialueet.

Vaalijalan kuntayhtymän perussopimuksen kohdan 30 (purkaminen ja loppuselvitys) kuntayhtymän varat, joita ei tarvita loppuselvityksen kustannusten ja velkojen suorittamiseen eikä sitoumusten täyttämiseen, jaetaan jäsenkunnille jäsenkuntaosuuksien suhteessa. Vaalijalan kuntayhtymän taseessa 31.12.2021 on 21.509.945,10 suuruinen ylijäämä.

Kuntayhtymän päätöksen mukaan ylijäämien maksaminen oli tarkoitus rahoittaa ottamalla vastaava laina, joka olisi siirtynyt Etelä-Savon ja Pohjois-Savon hyvinvointialueille. Lisälaina olisi jakaantunut siten, että Pohjois-Savon hyvinvointialueen osuus lainasta olisi ollut noin 56 % ja Etelä-Savon hyvinvointialueen noin 44 %.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen aluehallitus päätti 31.10.2022 § 274, että Vaalijalan kuntayhtymä voi rahoittaa puolet kuntayhtymän ylijäämistä ottamalla lainaa. Päätöksen mukaan toinen puoli ylijäämistä tulee antaa hyvinvointialueiden hyväksi. Etelä-Savon hyvinvointialueen hyvinvointialuejohtajan 2.12.2022 antamassa lausunnossa Etelä-Savon

hyvinvointialue yhtyi kompromissiratkaisuna Pohjois-Savon hyvinvointialueen lausuntoon.

Ongelmana on, että Vaalijalan ky ei toimeenpannut päätöstä ennen kuntayhtymän siirtoa hyvinvointialueille. Vaalijalan kuntayhtymän hallitus ei käyttänyt sillä olevaa lainanottovaltuutta. Kuntayhtymän hallitus päätti esittää kuntayhtymän yhtymäkokoukselle, että se velvoittaa yhteisvastuullisesti Pohjois-Savon hyvinvointialueen ja Etelä-Savon hyvinvointialueen hoitamaan 10.754.972,55 euron suuruisen kirjanpidollisen ylijäämän 31.12.2021 maksatuksen jäsenkunnille. Samalla hallitus päätti esittää, että puheena olevasta kirjanpidollisesta ylijäämästä 1.773.202,76 euroa on käytettävä perusopetustoimintaan. Yhtymäkokous hyväksyi kuntayhtymän hallituksen esityksen.

Varkauden kaupunki katsoi valituksessaan, että kirjanpidollinen ylijäämä 21.509.945,10 euroa kuului kokonaisuudessaan kunnille. Kertyneiden ylijääminen palauttamisesta päättäminen liittyy kuntayhtymän toimintaan kuntien järjestämisvastuun aikana, ja sen voidaan katsoa kuuluvan Vaalijalan kuntayhtymälle, jonka ylin päättävä toimielin yhtymäkokous oli.

Etelä-Savon hyvinvointialueen lausunnon mukaan kuntayhtymän hallituksen olisi tullut ryhtyä vuoden 2022 aikana toimenpiteisiin sen vastuulla olevan ylijäämän maksatukseen jäsenkunnille. Kuntayhtymän hallitus ja toimiva johto on tarpeettomasti viivytellyt ylijäämien maksatusta. Lisäksi hyvinvointialue katsoo, että kuntayhtymän jäsenkunnat mukaan lukien Varkauden kaupunki ovat Vaalijalan kuntayhtymän osakkaina laiminlyöneet omistajaohjauksen. Etelä-Savon hyvinvointialue katsoo lausunnossaan, että laiminlyömällä tehokkaan omistajaohjauksen Varkauden kaupunki on siten ollut itse myötävaikuttamassa siihen, ettei kuntayhtymä ole ryhtynyt ajoissa toimiin ylijäämän palauttamiseksi jäsenkunnille. Samat kunnat mukaan lukien Varkauden kaupunki ovat olleet tekemässä valituksenalaista yhtymäkokouksen päätöstä 14.12.2022 § 38. Hyvinvointialue ei sinällään kiistä 2.12.2022 antamaansa lausuntoa siltä osin, kun se hyväksyi, että Vaalijalan kuntayhtymän ylijäämiä voidaan jakaa 10.745.972,55 euroa jäsenkunnille.

Pohjois-Savon hyvinvointialue katsoo, että koska ei ole toimittu aiemmin sovitun mukaisesti (lainanotto ym.), ei hyvinvointialue pysty asiassa toimimaan, vaan vahinko jää Vaalijalan kuntayhtymän omistajakunnille.

Päätöksen vaikutusten ennakoarviointi: Ennakoarviointia ei ole tarpeen tehdä, koska asia koskee selvityksen/lausunnon antamista.

Päätösehdotus

Kunnanhallitus antaa asiasta Itä- Suomen hallinto-oikeudelle seuraavan lausunnon:

Siilinjärven kunnan näkemyksen mukaan Vaalijalan kuntayhtymän perussopimusta tulee noudattaa, ja ylijäämä varat 21.509.945,10 euroa palauttaa jäsenkunnille jäsenkuntaosuuksien suhteessa. Näin ollen Siilinjärven kunta yhtyy Varkauden kaupungin vaatimukseen, että ylijäämä 21.509.945,10 euroa tulee palauttaa jäsenkunnille jäsenkuntaosuuksien suhteessa.

Vaalijalan kuntayhtymän viivyttelyn johdosta hyvinvointialueet ovat saaneet perusteetonta hyötyä Vaalijalan omistajakuntien kustannuksella. Vaalijalan kuntayhtymään sitoutunut ylijäämä on kuntien palvelumaksuilla kerättyä ylijäämää (ylihintaa). Ylijäämä pitää sisällään myös pääomien kustannusrakenteen kuten poistot ja rahoituksen kustannukset, mitkä ovat sitoutuneet kuntayhtymän omaisuuteen. Ylijäämän palauttaminen olisi

pitänyt toteutua suoritehintoja muuttamalla tai erillisellä suorituksella. Vuoden 2022 ylijäämän osalta on tehty erillinen päätös ylijääminen palauttamisesta.

Mikäli kustannukset olisi tasattu kunnille vuosien 2021 ja 2022 aikana kyseinen muutos / tasaus olisi myös siirtynyt kuntien valtionosuuspohjiin, missä sote-kustannusten jako on vaikuttanut hyvinvointialueiden ja kuntien saamaan rahoitukseen. Näin Vaalijalan toimet viivytellä asiasta päättämistä on johtaneet kuntayhtymän omistajakuntien osalta tilanteeseen, missä kuntien valtionosuuksia on siirretty hyvinvointialueille enemmän kuin todelliset kuntien kustannukset ovat olleet. Sote-kustannusten vaikutus kuntien valtionosuuksiin on nyt pysyvä ja näin ollen Vaalijalan toiminta on aiheuttanut pysyvän haitan kuntien rahoituspohjaan.

Aikaisemmin voimassa olleen käytännön mukaisesti, mikäli kyseessä olisi ollut kuntayhtymän taseessa oleva alijäämä, olisi tämä laskutettu jäsenkunnilta tilinpäätöksen 2022 yhteydessä. On ristiriitaista ja perusteetonta, että ylijäämä ei kuulu kunnille, mutta alijäämä kuuluu. Yhtä lailla kunnat joutuivat maksamaan kuntayhtymien purkamisesta johtuvat mahdolliset alijäämien kattamiset joko olemassa olevilla kassavaroilla, ottamalla uutta lainaa tai myymällä omaisuuttaan. Näin ollen vastaavat toimenpiteet ovat olleet mahdollisia myös Vaalijalan kuntayhtymän osalta.

Mikäli vedotaan, että kunnat olisivat päättäneet asiasta, niin Vaalijalan kuntayhtymä ei ole toiminut hyvän hallintotavan mukaisesti, kun asiaa ei ole tuotu kuntien päätettäväksi. Kunnat eivät ole tehneet omistajina päätöstä tai antaneet lausuntoa omien ylijäämiensä palauttamisesta. Tätä ei ole Vaalijalan hallinnon puolesta edes pyydetty. Näin ollen kunnilla ei ole ollut mahdollisuutta päättää voimaanpanolain mukaisesti ylijäämiensä käsittelystä ennen kuntayhtymän siirtymistä hyvinvointialueelle.

Niin lainsäädännön kuin myös Vaalijalan perussopimuksen mukaisesti ylijäämä tulee palauttaa omistajakunnille.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.